

den ook anders kunnen zijn; maar 't geloof ziet in ieder geval Gods wil in al wat is.

Dit laatste is reactie op het Thomisme. Dit stelde haast het goed-zijn der schepping en harer ordeningen onafhankelijk van Gods wil, dat het zó en daarom goed zou zijn. Niettemin kwam bij Occam in de plaats van den eerbied voor Gods ordeningen het legalistisch aanvaarden van wat is, men zou haast kunnen zeggen: het buigen voor het feit accompli.³⁾

Zoo is te verklaren, dat voor Luther geen band bestaat tusschen de genade-openbaring in Christus en het betrekkelijk willekeurige natuurlijke leven. Het is te accepteren, dat ze tegenstellingen zijn. In elk geval zijn de koninkrijken der wereld een zelfstandige, eigenmachtige instantie tegenover het koninkrijk Gods. En het is goed zoo. Slechts duivels en dwaalgeesten willen het anders, hoorden we Luther zeggen.

Het is, of achter de felle wijze van spreken, die we van Luther bemerkten, blijkt van hoe groot gewicht het standpunt is, dat men hier inneemt. Hier is, zegt Prof. Dooyeweerd, een probleem, dat rechtstreeks het hart van heel ons bestaan als Christen raakt. „Dat diepere probleem, dat den religieus wortel van het Christelijk leven binnen de tijdelijke ordeningen aangaat, eischt van ons, als kinderen der Calvinistische Reformatie, een onomwonden en met het hart beleden antwoord op deze centrale vraag: Behoudt de scheppingsorde, waarin Gods wil ons besloten heeft, een zekere zelfgenoegzaamheid tegenover Christus als Hoofd van het herboren menschengeslacht, dan wel is in Hem de ware en eenige Wortel van heel den herboren kosmos in al zijn geledingen te vinden? Of, anders uitgedrukt: Is de ontzaglijke spanning, welke ieder waarachtig Christen in het diepst van zijn wezen moet ervaren tusschen de Christelijke religie en het wereldleven, alleen te zien als de strijd tusschen zonde en genade, dan wel blijft er in Gods scheppingsorde zelve iets over, wat haar eigenmachtigheid tegenover Gods genade in Christus Jezus geldend maakt?“⁴⁾

Inderdaad, indien wij door het geloof zien het wonder der kosmische beteekenis van Christus' Middelaarspositie, dan kunnen we niet de geschapen natuur, iets van de bewaarde schepping op zichzelf, zien in datzelfde geloof in de Schriften, als wederpartijdig aan het koninkrijk van God en Zijn Gezalfde. Het koninkrijk Gods heeft maar één wederpartijder, dat is het rijk der duisternis. Dadelijk na de zonde begint „een werk Gods om Zijn heerschappij te handhaven, dat is dus om enerzijds te vernietigen allen tegenstand, anderzijds te bewerken, dat ieder weer erkent, vrijwillig of gedwongen, dat God koning is. En God doet dat door uit den hemel een nieuw rijk op de aarde te brengen, dat daarom rijk Gods of koninkrijk der hemelen heet. De uitbreiding van dat rijk beteekent de vernietiging van het rijk des Satans en de heele wereldgeschiedenis is de worsteling tusschen die beide rijken.“⁵⁾

Dus worstelt het koninkrijk van Christus ook met het rijk der duisternis, waar dit laatste rijk de koninkrijken der wereld afvallig maken wil van het „dienaresse Gods“ zijn. Het kan toch niet zoo gesteld worden, dat God roept om de eere der erkenning van Zijn soevereiniteit in en door den staat, buiten Christus om. Dit roepen des Heeren heeft immers zijn grond in het welbehagen, dat Hij koestert jegens de werken Zijner handen: het welbehagen, dat ons in de vleeschwording des Woords op het heerlijkst is geopenbaard.

Daarom kan Prof. Dooyeweerd zeggen: „De Soevereiniteit Gods over het staatsleven is niet buiten de aanbiddende erkenning van het regnum Christi (rijk van Christus) te aanvaarden. Slechts in Christus als het vleeschgeworden Woord kunnen wij God waarachtig als Soverein in het Staatsleven kennen en aanbidden. Buiten de politieke geloofsbelijdenis van het „regnum Christi“ wordt die van de Soevereiniteit Gods afgodisch.“⁶⁾

Geeft het scherm met Gods soevereiniteit in N.S.B.-kringen hem geen gelijk?

W.

R. S.

1) Dr H. Dooyeweerd, De wijsbegeerte der wetsidee, Bock III, bl. 470. Dit derde deel van Dooyeweerd's werk verscheen na het schrijven der voorgaande artikelen; ware dit niet het geval, dan hadden zijn opmerkingen over de kwestie der gemeene gratie zeker vermelding gekregen in het vorige artikel, dat de critiek op Kuyper's conceptie refereerde. Nu zij volstaan met een verwijzing naar de volstrekte afwijzing der terreinen-leer op bl. 447 v. en naar de bespreking der verhouding van bijzondere en algemeene genade op bl. 467 vv. Dooyeweerd wil deze terminologie liever door een andere vervangen, n.l. die van tijdelijk conserverende en vernieuwende of wederbarende genade. Opmerking verdient ook zijn betoog over de verhouding der gemeene gratie tot Christus. Het is niet voldoende, zoo schrijft hij, de z.g.n. gemeene gratie alleen op God drie-eenig als haar Oorsprong te betrekken. De vraag naar den creatuurlijk-transcendenten wortel dezer genade blijft dan immers onbeantwoord. Christus is de tweede Adam, in Wien niets van Gods schepping kan verloren gaan. Slechts in Hem worden volgens het getuigenis der Schrift, alle geslachten der aarde gezegend. Slechts in Hem wil God Zich ontfemen over Zijn gevallen schepping en slechts in Hem kan ook de conserverende genadewerking in de tijdelijke

structuur der schepping, waarin afvallen en Christ-gelooften zonder onderscheid besloten zijn, haar creatuurlijken Wortel hebben. Buiten Christus is geen goddelijke genade, ook geen gemeene gratie, doch slechts de openbaring van Gods toorn over de zonde.

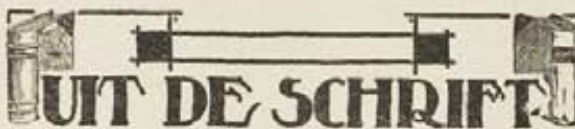
2) Martin Luther, Von der Obrigkeit in Familie, Volk en Staat, opstellen van Luther, o.a. dat over de vraag: Ob Kriegesleute auch im seligen Stande sein können. Het citaat is uit de verhandeling: Auslegung des 101. Psalms. De uitgave geschiedde dit jaar bij de Chr. Kaiser Verlag, München. Het is te vinden in de uitgave dezer firma, Der Einblick, 1936, no. 1. — Geen wonder, dat in Deutschland's derde „rijk“ men voor dergelijke uitingen, die de kerk inviteeren tot legalistisch accepteren van des Führer's welbehagen, zeer gevoelig is.

3) In een art. van Dr H. Dooyeweerd, De wetsbeschouwing in Brunner's boek „Das Gebot und die Ordnungen“ in A. R. Staatsk., driemdl. uitg. 1935, bl. 334 vv. is op bl. 335—364 uitvoerig en duidelijk uiteengezet, wat we hier zeer kort moesten geven over den achtergrond van het dualisme in Luthers gedachtegang. Over dit dualisme zelf kan men ook zien Grosheide, Natuur en Genade enz., art. A.R. Sik. mndl. uitg. 1935, bl. 530. Prof. Grosheide schrijft daar o.a.: „De latere Lutherschen onderscheidten twee hemisphaera of levenskringen, een lageren, en een hooger en namen aan, dat in aardse dingen de rede nog vrij en tot veel goeds in staat is. Ze is daar tot op zekere hoogte zelfstandig en onafhankelijk van het geloof. Zoo wordt de wereld in twee helften gescheiden, een waar de natuur alles is en een waar de genade heerscht. Het is voor later van belang op te merken, dat hier het dualisme, dat Rome althans tracht te overwinnen, in krassen vorm blijft bestaan.“

4) Dooyeweerd, a. art., bl. 335.

5) Grosheide, Komm. Matth. bl. 386, in een bijlage over Het koninkrijk der hemelen.

6) Dooyeweerd, Wijsbegeerte der wetsidee, III, bl. 445.

UIT DE SCHRIFT

Van daar af.

En Ik zal haar geven hare wijngaarden van daar af. Hosea 2:14.

Het is een liefelijke gebeurtenis als Israël, op zijn woestijnreis naar Kanaän, uit Gods hand een proeve ontvangt der weelde van het land waarheen het op weg is. Immers brengen de verspieters bij hun terugkomst een druiventak met zware trossen mede. De Heere voert Zijn volk vanuit Kanaäns wijngaarden een vóórsmak tegemoet, een onderpand van de rijke genieting, die straks komt. Kanaän was met zijn wijngaarden een uitbeelding van de volle gunst en gemeenschap Gods; met geestelijke en stoffelijke zegeningen zou de Heere daar Zijn volk begiffligen, en dat volk zou zijn heil vinden in den vrede en de verzoende verhouding met zijn God. En levens lag daarin het schaduwbeeld van, en het zekere uitzicht op het hemelsch Kanaän, waarvan hier op aarde het beginsel der eeuwige vreugde in het hart gevoeld wordt.

Israël heeft deze weldaden ook ontvangen en genoten; de druiven van Eskol hebben niet bedrogen. Het volk heeft Kanaän en zijn wijngaarden bewoond. Maar helaas, het heeft in later tijd deze gunst Gods uitgeruild voor de genieting der wereld; het heeft den Heere en Zijn dienst verlaten. Nu zal God het ook naar recht die zegeningen ontnemen. Reeds gaat door den profeet Zijn dreiging daarvan uit: — „Ziet, Ik zal verwoesten haar wijnstok en haar vijgeboom“....

Zijn dreiging. — ja, — maar niet zonder Zijn Evangelie.

Is Hij niet de God des genadeverbonds? Nu, dan zal Hij, na zware tuchtiging, Israël zijn wijngaarden in den rechten weg hergeven. Hij zal het terugvoeren in de woestijn, als ware het opnieuw op weg naar Kanaän. Daar zal de Horeb weer rooken, en de wet en het recht des Heeren uitgaan. Maar daar zal ook het altaar vlammen in den voorhof van den tabernakel, sprekend van verzoening in het offer dat God zelf besteld heeft. En daar, in de woestijn, zal Israël als vanouds zich buigen in schuldbesef, en den Heere Zijn recht toestemmen; het zal met schaamte zijn zonden belijden, en het oog weer richten op het zoenoffer, en biddend tasten naar de genade der schuldvergeving.

Doch dan zal de Heere Israël van daar af ook weer Zijn Kanaän geven. Van dat oogenblik en die plaats af, waar Israël weer in schuldbesef voor God gebogen ligt, waar het tot Hem wederkeert, en den blik slaat op Zijn verzoenende genade, — van daar af komen de druiven van Eskol het tegemoet, en gaat het land van den vrede en de gemeenschap met God open; van daar af staat de Heere weer met uitgebreide armen om Zijn volk te ontvangen.

„En Ik zal haar geven hare wijngaarden van daar af.“

Hoeveel vertroosting ligt hier voor allen, die door den Heere zich hebben laten voeren in de woestijn. Daartoe kunnen wel wegen van donkerheid en tegenheden gebruikt worden. Maar het gaat erom, dat wij daar in de woestijn God ontmoeten in Zijn recht; dat wij Hem dat recht in schulderkenning toestemmen; en het van genade in het zoenoffer van Christus gaan verwachten. Wel is hier een ernstige waarschuwing.

Het Kanaän van Gods gunst en der eeuwige zaligheid ligt voor allen open in het werk van

den Middelaar, en de Heere wil het ons geven. Maar alleen „van daar af“; vanaf de plaats, waar wij verootmoedigd en schuldbewust voor God knielen, en op Christus zien als onzen Plaatsbekleeder. Dat we ons dan door den Heere daartoe laten lokken, ook al voert Hij door allerlei moeilijke levensomstandigheden ons in de woestijn. Want we zouden anders eeuwig omkomen. En wijl we uit eigen keuze en kracht daar nooit komen, zij het ons voortdurend gebod: — „trek mij met Uw liefdekoorden“.

Doch zoo we verslagen van hart zijn, al kenden we nog geen vertroosting, en was van dat schoone psalmvers alleen nog maar die eerste regel voor ons: — „de Heere is recht in al Zijn weg en werk“, — dan geldt toch voor ons de gewisse belofte, dat God van daar af Kanaäns wijngaarden ons geven zal. Dat mogen we geloóven, en in de vaste verwachting daarop leven.

En hoe menige bedrukte en bekommerde ziel, hoe menige door levensleed gebogene, heeft dan ondervonden, dat de Heere reeds in de woestijn hun met Zijn verkwikking tegemoet kwam, en vóóruit hun reeds van Kanaäns druiven deed smaken. Begon het niet van daar af, dat uw beschuldigende conscientie de genade onzes Heeren Jezus Christus ging zoeken? Kwamen u niet wel eens vertroosting en bemoedigende woorden uit de Schrift? Ging niet soms een psalm in uw ziel leven, en kent ge geen oogenblikken van hope en goed toevóórzicht?

Welnu, — dat zijn reeds de beginselen der wijngaarden van het Beloofde Land, die God u ten volle geven zal.

Dat we er toch oog voor hebben, en het niet gering achten: dat we er bij neerknielen in dank en het geloóven: — Hij zal ons geven onze wijngaarden van daar af.

U.

v. A.

KERKELUK LEVEN

„Het verlossende woord.“

Een min of meer regelmatig verschijnsel wordt het, dat in debatten over referaten, die „iets nieuws“ hebben beweerd, of iets ouds hebben op zij geschoven, om naar het „nog-oudere“ terug te keeren, door een debater aan den referent verweten wordt: „Ik heb het verlossende woord uit uw mond nog niet vernomen“. Hetgeen dan of zelf beteekenen wil, of bij anderen de suggestie wekt: dat de spreker toch maar beter had kunnen zwijgen. Laat hij ons niet met het mes in den buik zitten? Hij plant het wel erin, doch haalt het niet er uit. Hij haalt het oude onderstoven, doch heeft niet klaar en duidelijk het voor alle volgende geslachten beslissende woord gesproken. Hij heeft het gewaagd op te treden onder protestanten, zonder dat dezen na afloop der vergadering elkander konden opbeuren met het rechtuit protestantische solas: Roma locuta, causa finita.

Is zulk spreken billijk? Moet elkeen wachten tot hij het „verlossende woord“ in boven aangeduiden zin inderdaad spreken kan?

Ik meen van neen.

In de eerste plaats lijkt me zulk een reactie onbillijk, omdat zoo'n aangevochten spreker — ik denk b.v. aan Ds den Houtings referaat over de doopskerkenning — ons soms alleen maar duidelijk maken wilde, dat we al van overoude tijden met een mes in onzen buik „zitten“. Alleen maar: we hadden daar zoo niet op gelet. We hadden gedacht, een „organisch“ geheel te hebben en zie, de man toonde ons aan, dat er, gansch mechanisch, een „Fremdkörper“ in dat „organisch“ geheel gedrongen was. In zulke gevallen is dus niet de debater, doch de spreker het eerst en het sterkst bezwaard tegen de methode van „het mes in den buik“.

Doch vooral om een andere reden lijkt mij dit „argument“ als strijdwapen in een debat onder ons verwerpelijk. Want wie dergenen, die zich ervan bedienen, heeft ook zelf in een bepaalde kwestie „het verlossende woord“ gesproken? Mij is er geen één bekend. Hetgeen ik ook niet erg vind, om de eenvoudige reden, dat niemand in of buiten de kerk ooit „het verlossende woord“ spreken zal. Er zal moeten gestudeerd worden tot den jongsten dag toe; en die dag zal ons overvallen als een dief in den nacht, d.w.z. midden in onze pogingen, om de kerk nog verder te reformeeren en de „Fremdkörper“ nog verder uit haar lichaam weg te halen.

Alle wachten op een „verlossend woord“ is derhalve een lasten opleggen aan een ander, die men zelf met geen vinger aanraken kan. En beter dan zulk incidenteel roepen om een „verlossend woord“ is het volhardend terugkeeren naar het „verloste woord“. Wie naar den terecht uit de Schrift afgeleiden of af te leiden geloofsinhoud een onderzoek instelt, met de ernstige begeerte, hem te ontdoen van vreemde inkrulpsels, of van „mot en roest“, die door een anachronistische overlevering erop gebracht zijn, die doet den dienst der kerk. Rechtstreeks.

En als dan de man, die om „verlossende woorden“ roept, zulk een spreker toevoegt: „gij hebt dat woord niet gesproken, ergo, gij hebt ons niet vooruit gebracht“, heeft die debater het mis, in zó'n geval. Want ieder, die ons oog opent voor „Fremdkörper“ in ons leeren en denken, heeft ons vooruitgebracht. Hij heeft

het verstaan „verloste woord“ waren. Hij heeft A of B of C wees voor die „vaders“ als de eerste conproduceeren in c

Misschien, dat Welnu, Ik wij begrip. Prof. creatieve werken was zijn dissertatie het tweede over s natuurlijk profetische in ons, voorzooi er zó iets a „zie“ n.l. in geladen ons een d lastieke inkrulpselsten, en van verdeeling der v woorden“. Maar is er in geschree „inspiratie“ er h wel staken. En noof, vragen o „wel-wezen“ der soemt, vragen (le van de wari er valsche as lalders' boeken „indt zich telem het „hoe“ der uiteengezet, mar le grondvragen oor hem verde En als men n erk zou willen e onderscheide nische profete voor inspiri dooven soms, lalders wel zijn lognatisch-exeg psycholoog kum ech, dat hij da vil de Schrift nu hem kunne probleem brengt a de keel. Ik referaat over no e een debater z a debater levet ut onze kerkelij loogleeraar, en 5 à 24 jaar, w Natuurlijk zeg lalders. Ik met ix over Christu k heb dit boek pschreven. Zeg lalders' door n a daarmee eve vte, waarop e aangeheven e vorts ook in te e een opmerki met-hooren van e een rede, di nferentie over Toen ik in di et woord „heh dat ze alt la eek ook van n guide in ons l debatten over h dienen, door e led“ (des geloe tel delini nder bekijken vel tegen Ds I at de belijden) of als he over de hebbeli vanteert minst oor het sprek bbelijkheid d uid, de hebbel nkscherpte, h la een gelijke de opmerkte, e belidenis no vachten) een e hebbelij kheid een doodeenvoudige aan van Zond in die verga ng niet-hooro ond. Ik wil t het verlose v vateren. En d nschuldige an berinner, is ni

Ik denk as Dr Bavinck.

Mijnheer de spreker!

Tot de vreemdste soorten van het menselijk geslacht behoort de Spreker!

Er wordt veel gesproken in onze dagen. Vergelijk dat eens met 25 jaar terug. Toen was iemand, die in het publiek durfde spreken een heele piet! Al zei hij maar iets in den trant van het bekende en onsterfelijke: dat zij groeien en bloeien! Tegenwoordig spreken allen: knapen, meisjes, jongelingen, maagden, professoren en hulpbestellers van de posten. Dit is niet bevorderlijk voor het karakter des menschen. Spreken vereischt de beste psychische eigenschappen en openbaart vaak de slechtste. Spreken behoort tot de gevaarlijkste, de vervelendste en de zondigste dingen, die er bestaan. Veel spreken is de zelfpresentatie van den mensch, ook van den mensch in zijn godsdienstigheid.

Wie hij het brengen van het Evangelie niet helder voor oogen houdt: Ik ben een gebonden, ik moet zelf geheel op den achtergrond komen en slechts mijn boodschap overbrengen, die is nog ongeschikt voor den arbeid in het Evangelie. Dit moeten wij er wel inhameren.

Want zooals er politieke demagogie is, is er ook religieuze demagogie. Dat behoort nog niet uit slechte motieven voort te komen. Men kan de oprechte begeerte hebben, dat de menschen tot het evangelie komen en dan in den waan vervallen dat het menschenwoord daartoe den weg moet banen. Dan gaat men schilderen en dan gaat men acteren. De dood gebruikt men als boeman en de hemel als lokspij. Zooals Ds J. C. Sikkel eens zei: Men presenteert het paradijs op een fruitschaaltje.

En zonder het in te zien, keert men het Evangelie om.

O, dat omgekeerde Evangelie, het is zoo algemeen, helaas!

Het lijkt zoo echt en het IS zoo vals!

Wat toch is de inhoud van het Evangelie?

God met ons en daardoor wij met God.

O, zoo licht keert men dat nu om in een: God vóór ons.

Dan wordt het menschenheil de as, waarom het heilal zou draaien!

Dan wordt het heilig Evangelie de grootst denkbare afgoderij!

Als men daarbij een ernstig mensch is en ontstelt van de intense zelfzucht, die zulk een omgekeerd Evangelie bij de menschen bewerkt, dan wil men ook een andere zijde van de zaak naar voren brengen.

Inplaats van wij met God, gaat men prediken: wij voor God. De werkelijkheid komt weer op den troon.

De zweep knalt in zulke toespraken.

En ach, die afwisseling van suikerwerken en zweepslagen is zoo geheel naar den smaak van het publiek.

Dat geeft resultaten.

Wij kunnen best een godsdienstige beweging maken.

Zelfs een wereldbeweging.

Denk maar aan Peter van Amiens.

Het menselijke woord is machtig, denk ook maar aan de dictators-rethoren van onzen tijd.

Maar wat ons woord niet kan, dat is één ziel tot God zingen of tot God spreken.

Godsdienstige menschen kunnen wij wel maken, geestelijke menschen niet.

Geestelijke menschen worden alleen geboren uit Woord en Geest.

Dat wil dus zeggen, dat wij in ons optreden alle trucs en alle streken moeten afwerpen, den rethor en den acteur in ons zoo lang moeten nazitten tot wij ze van het heilig terrein hebben verjaagd.

Het ook begrijpen, dat de zucht om het mooi te doen, de dood is van werkelijk-geestelijke schoonheid.

Geen plechtigheden, geen geweldenaars, geen lievigheid.

Nooit: Mijnheer de Spreker!

Maar mannen en vrouwen, die het Woord bekendmaken in de wereld.

O, het voorrecht, een nederig soldaat van het Heilig Woord te zijn, is oneindig meer waard dan podium-plezier en kathedraal-glorie! N. B.

LOSSE NUMMERS.

Herhaaldelijk komen bij ons aanvragen in om losse nummers van „De Reformatie”, waarin één of ander artikel is opgenomen, zonder vermelding van datum of jaargang van het verlangde nummer. We moeten er de aandacht op vestigen, dat de administratie zich onmogelijk kan belasten met het nazoecken daarvan. Wij verzoeken daarom bij de aanvraag den datum van het nummer te willen aangeven, daar anders toezending achterwege zal moeten blijven. De aanvraag dient ook vergezeld te zijn van het bedrag van f 0,15 per nummer, daar incasseeren van dergelijke kleine bedragen te kostbaar is.

De Uitgevers:
OOSTERBAAN & LE COINTRE.

het ons geven te plaats, waar uist voor God onzen Plaats- en Heere daar- ij door allerlei is in de woest- wig omkomen icht daar nooit ebed: — „trek

zijn, al kenden an dat schoone rste regel voor 1 Zijn weg en ins de gewisse ins wijngaarden koven, en in de

kommerde ziel, ene, heeft dan in de woestijn toet kwam, en druiven deed ar af, dat uw le onzes Heeren nen u niet wel- gende woorden n psalm in uw Ikken van hope

iselen der wijn- die God u ten

en, en het niet niefen in dank, even onze wijn-

V. A.

EVEN

ijnsel wordt het, s-nieuws” hebben schoven, om naar een debater aan in het verlossende en”. Hetgeen dan te suggestie wekt: kunnen zwijgen. t buik zitten? Hij t er uit. Hij haalt t klaar en duid- beslissende woord te treden onder p der vergadering echthout protestant- ta.

n wachten tot hij aangeduiden zin

n reactie onbillijk.

Ik denk b.v. aan loopserkenning — ten wilde, dat we es in onzen buik daar zoo niet op anisch” geheel te an, dat er, gansch at „organisch” ge- en is dus niet de rst en het sterkt mes in den buik” lijkt mij dit „argu- it onder ons ver ch ervan bedienen. ie „het verlossende n bekend. Hetgeen oudige reden, dat t „het verlossende gestudeerd worden zal ons overvallen den in onze pogin- reformeeren en de r lichaam weg te

woord” is derhalve die men zelf met an zulk incidenteel woord” is het vol- erloste woord”. It afgeleiden of al ek instelt, met de n vreemde inkrup- in anachronistische e doet den dienst

lossende woorden” ij hebt dāt woord t vooruit gebracht”, n geval. Want „mdkórper” in ons tgebracht. Hij heeft

het verstaan en het geloovig aanvaarden van het „verloste woord” naderbij gebracht, dan we vóór hem waren. Hij heeft ons van een blind gedwep met „vader” A of B of C weer leeren teruggaan tot de rechte liefe voor die „vaders”, en ons de eigen mondigheid gewezen als de eerste conditie, om de vaderen te volgen in het produceeren in de verbondstent der „verloste woorden”.

Misschien, dat enkele voorbeelden helpen kunnen. Welnu, ik wijs maar eens op het inspiratie- begrip. Prof. Dr G. Ch. Aalders heeft twee zeer instructieve werken geschreven over de profetie. Het eerste was zijn dissertatie over de valsche profetie onder Israël. Het tweede over de profetie, de ware, zelf. In beide boeken is natuurlijk ook ter sprake gebracht de kwestie der profetische inspiratie. En beide geschriften hebben een voorzoover wij eenmaal gelooven, dat er zoiets als „inspiratie” bestaat, „inspi- ratie” d.i. in gereformeerden zin, verder gebracht. Ze deden ons een dienst. Ze hebben ons verlost van scho- telijke inkrupsels inzake onze opvatting der ware profeten, en van mechanistische beoordeeling en ver- deeling der valsche. ‘t Zijn boeken van „verloste woorden”. Maar — geen enkel „verloste woord” is er in geschreven. Wie een afgeronde theorie over de „inspiratie” er in zoekt, kan de moeite van dat zoeken wel staken. En wie, met een massa vragen in zijn hoofd, vragen over het „wezen” of misschien zelfs het „wel-wezen” der werking Gods, die men „inspiratie” noemt, vragen over de „kenmerken” der gena- le van de ware „profetische inspiratie” tegenover die der valsche aspiratie der pseudoprofeten, uit Prof. Aalders boeken een antwoord zoekt op die vragen, die mikt zich teleurgesteld. Prof. Aalders heeft wel nader het „hoe” der inspiratie bij ware of valsche profeten uitgezegt, maar alleen de man, die het met hem in de grondvragen eens is, geeft hem gelijk, en acht zich hier hem verder geholpen. De anderen niet.

En als men nu eens een zuiver psychologisch onder- zoek zou willen instellen (op gereformeerde basis) naar de onderscheiden psychische gesteldheid van ware of valsche profeten in het moment van wat zij voor inspiratie houden (ook valsche profeten gelooven soms, dat zij geïnspireerd zijn), dan zou Prof. Aalders wel zijn (niet langs psychologischen, doch langs logisch-exegetischen weg gevonden) resultaten den psycholoog kunnen voorleggen, met den broederlijken ach, dat hij daaraan niet ontrouw zal mogen worden, zij de Schrift hen beiden bindt, doch de psycholoog nu hem kunnen zeggen: alles goed en wel, maar mijn probleem brengt mij niet verder, ik zit nog met het mes in de keel. Ik herinner me (‘t was ongeveer 1915) een referaat over normatief en historisch Schriftgezag, waar een debater zoo iets den referent toevoegde. Referent en debater leven beiden nog, zijn zeer bekende figuren uit onze kerkelijke wereld; Prof. Aalders, toen nog geen hoogleraar, en ik zelf als aankomend manneke van 24 jaar, waren erbij.

Natuurlijk zeg ik hiermee niets ten nadeele van Prof. Aalders. Ik merk op, dat het met mijn eigen boeken, iv, over Christus’ lijden, speciaal deel III, net zoo staat. Ik heb dit boek juist in deze diep gewortelde overtuiging geschreven. Zeg ik dus niets ten nadeele van Prof. Aalders’ door mij zeer gewaardeerde boeken, dan zeg ik daarmee evenwel des te meer ten nadeele van de ege, waarop de klacht over „het mes in den buik” is aangeheven door hem tegenover Ds den Houting, en hoort ook in terugslag (toen reeds mondeling geschied) op een opmerking zijnerzijds aan mijn adres (over het hooren van het „verloste woord”), uitgesproken ween rede, die ik hield voor de jongste ouderlingen- conferentie over het geloofsbegrip.

Toen ik in die rede er mee rekende, dat de belijdenis het woord „hebbelijkheid” wel degelijk gebruikt, doch dat ze dit lang niet alleen van het geloof, doch ook van nog zeer vele andere vruchten van Gods made in ons hart bezigt, was dat een poging, om de belijdenis over het geloofsbegrip (annex de kenmerken!) te dienen, door de stelling, dat men het woord „hebbelij- kheid” (des geloofs) als wetenschappelijke term óf over heel de linie invoeren moet, óf voorloopig nog eens nader bekijken moet. Dat men derhalve, wat mij betreft, wel tegen Ds D. van Dijk en anderen aanvoeren mag, dat de belijdenis dan toch maar spreekt van het ge- loof als hebbelijkheid, doch dat het spreken over de hebbelijkheid des geloofs bij wie zoo argu- menteert minstens dient te worden geaccompanyeerd door het spreken over de hebbelijkheid der hoop, de hebbelijkheid der liefde, de hebbelijkheid der lijdenaan- d, de hebbelijkheid van den ootmoed, den moed, de barmhertigheid, het geduld, de barmhertigheid, enzovoort. In een gelijke poging ondernam ik, toen ik in gemelde rede opmerkte, dat het nog iets anders is, te zeggen: de belijdenis noemt het geloof (met veel andere gemade- vruchten) een hebbelijkheid, dan wel, te spreken over de hebbelijkheid des geloofs, m.a.w. hebbe- lelijkheid eener hebbelijkheid. Dat waren dus beideenvoudige opmerkingen, die bedoelden het ver- staan van Zondag 7 weer te ontdoen van „mot en roest”.

In die vergadering nu

gericht, die in extenso wordt opgenomen in onze rubriek „Kerknieuws”. We gelooven, dat het bestudeeren der evangelisatie-kwesties ook elders zal worden aangemoedigd, als men de concrete gegevens van anderen voor zich ziet. We verwijzen dus naar „Kerknieuws”.

K. S.

Psalmberijming Ds K. van Dijk.

Naar ons wordt medegedeeld, heeft de synode der Javaansche kerken op Midden-Java (ten Zuiden) in haar vergadering van 21 Juli '36 te Poerwokerto (Banj.) met algemeene stemmen besloten de psalmberijming van Ds K. van Dijk in de door hem nu aangeboden herziening als haar kerkboek te aanvaarden.

We verheugen ons hierover ten zeerste. Ds K. van Dijk heeft met onverdroten ijver zich aan deze zaak gegeven en voor de zaak der zending en der verzorging en bewaring van de vruchten van haar arbeid zijn beste krachten in een lange reeks van jaren gegeven. Dat van zijn prachtige staat van dienst ook nog deze bijzonderheid gemeld mag worden, verblijdt hem en ons ten zeerste. We hebben op onze zendingsterreinen vele uitnemende mannen met bijzondere toewijding; Ds K. van Dijk rekenen we vrijmoedig onder de eersten.

K. S.

Geloofsverzekerdheid en Zelfonderzoek. (IV.)

We willen nu wat gaan zeggen over den anderen tekst, die door Dr Impeta in het „Bijbelsch Handboek” II, p. 410 is genoemd, n.l. 1 Cor. 11:28: „Maar de mensch beproeve zichzelf en ete alsoo van het brood en drinke van den drinkbeker”. Natuurlijk houden wij het bewuste vraagpunt steeds voor oogen.

't Is bekend, dat de aanleiding tot het geven van dit bevel (we vinden hier weer een bevel) gelegen was in een ernstigen misstand bij het vieren van het Heilig Avondmaal in de gemeente van Corinthe.

De Corinthiërs hielden het Avondmaal waarschijnlijk in aansluiting aan een z.g. „liefdemaaltijd”. De leden der gemeente aten, als zoo'n liefdemaaltijd gehouden werd, niet in hun eigen huis, maar namen alle mogelijke eetswaren mee naar de vergaderzaal der gemeente. Ze gaven daar h.t. meegebrachte af. Die veel had meegenomen gaf veel, die weinig had meegebracht weinig. En aan den maaltijd, die volgde, ontvingen allen hetzelfde en allen evenveel! Deze maaltijd werd dan bekroond met de viering van het Heilig Avondmaal.

Nu waren evenwel die liefdemaaltijden ontaard. Ieder kwam wel met zijn meegenomen brood en wijn naar de vergaderplaats, maar — hij hield het zelf. Hij at het alleen op. De rijke deed zich te goed aan al het fijns, dat hij bij zich had, de arme kreeg heel weinig, soms misschien wel niets.

En na zó'n vertooning, ging men dan toch nog Avondmaal-vieren.

Dát was de zonde der Corinthiërs. Dat was het „onwaardig” eten en drinken.

Tegen deze zonde treedt Paulus streng op. Wie zóó Avondmaal viert, maakt zich schuldig aan het lichaam en het bloed des Heeren, d.i. die verbreekt het lichaam en vergiet het bloed des Heeren opnieuw. Wel zegt Paulus niet, dat zij deze zonde opzettelijk doen, maar ondanks dat is ze toch zeer ernstig. De Heere heeft dan ook reeds oordeelend in de gemeente ingegrepen. Dat er zooveel ziek zijn en sterven is een oordeel Gods over die Avondmaals-ontheilijging.

Deze zonde gaat Paulus nu bestrijden.

De Corinthiërs moeten ermee breken.

En daartoe worden ze geroepen zichzelf te beproeven. We vinden hier datzelfde woord: *dokimazein*, waarover we reeds in het vorige artikel spraken.

Paulus eischt dus ook hier „dat eigenaardige keuren of beproeven, waarbij men vooraf de zekerheid heeft, dat er iets goeds voor den dag zal komen en de bedoeling voorzit om dat goede te vinden”. Het is het „bewijzen, dat iets beproefd, deugdelijk is en het als zoodanig erkennen”.¹⁾

Prof. Grosheide schrijft in zijn verklaring van dit vers: „Wat Paulus van de gemeente vraagt is dus, dat elk van haar leden... hij zichzelf een onderzoek zal instellen, het kwade uitzuiveren en zich brengen zal in den toestand, dat hij „beproefd” (dit te nemen in praegnanten zin) gebleken is. *Dokimazein* is dus eigenlijk niet: nagaan, of men tot het Avondmaal gerechtigd is. Daar moege het zakelijk op neerkomen, de gedachte, die het woord wekt, is toch een andere... *Dokimazein* kan niet ten gevolge hebben: niet het Avondmaal gebruiken. De uitslag is goed”. (Spatieering van mij. C. V.)

Als nu dit de inhoud en de bedoeling en het gevolg van het beproeven (het *dokimazein*) is, dan is het toch wel heel duidelijk, hoe Paulus hier de Corinthiërs ziet, n.l. als geloovigen, als kinderen Gods. Ze hebben een zware zonde gedaan en ze doen die blijkbaar nog. Maar toch blijven ze geloovigen, en daarom kunnen ze zich „beproeven”, „keuren”, d.w.z. die zonde gaan zien, belijden en wegdoen. In een noot zegt Prof. Grosheide nog het volgende: „De Corinthiërs... moesten door *dokimazein* zich verbeteren”.

Wat we in vs 28 vonden, wordt nog weer verduidelijkt in vers 32. Paulus heeft erop gewezen, dat God een oordeel zond in de gemeente, om die misbruiken bij de Avondmaalsviering. En de vraag komt op: Wat was dat voor een oordeel? Een oordeel reeds op aarde voltrokken over goddeloozen, verworpenen? Een aanvang van het eeuwige oordeel? Neen! zegt Paulus. Wanneer wij geoordeeld worden (Paulus zegt het zeer voorzichtig, hij sluit zichzelf erbij in) zoo worden wij door den Heere getuigt (hier wordt een woord gebruikt dat samenhangt met ons: paedagoog, paedagogie enz.)! En dit woord, zoo zegt Prof. Grosheide, leert dat God met het oordeelen „van de Zijnen (let wel: de Zijnen. C. V.) een bedoeling heeft. Hun ontbreekt nog wat. En omdat ze nog niet zijn, waar ze wezen moeten, voert God ze op door Zijn oordeel. Zoodat het oordeel niet is straf, maar tuchtmiddel.... Deed God dat niet, dan zouden we met den kosmos, die Hem niet kent, veroordeeld worden. Wanneer dus de Corinthiërs ontdekken, dat God hen oordeelt, moeten ze daar Gods genade in zien. Hij heeft hen nog niet overgegeven, Rom. 1:24, 28, maar werkt aan hen, opdat ze zich zouden bekeeren van hun zonde”.

Zoo spreekt Paulus de Corinthiërs aan en zoo behandelt hij ze. 't Is dan ook volkomen in de lijn van zijn schrijven, dat het niet-mogen-aanzitten-aan-den-disch door hem heelmaal niet wordt genoemd. Hij zinspeelt er zelfs niet op. De Corinthiërs moeten aangaan, dat is buiten discussie. De mensch... etc, zegt Paulus en dat woord is een bevel! Waar 't alleen over gaat is de wijze waarop zij moeten aangaan. En dan is Paulus' bevel overduidelijk. Beproefd, gelouterd, gezui-

tigefucht, is angenommen worden, sonder in werken in consequens.

2. Petrus Kintzius hefft die predich gethan ut den 13 cap. Act. v. 38. Unde alst die brudern dieselvige hebben ondersucht, hebben sie hem gesagt, dat hem gut docht.

3. Forder is Petrus Kintzius achterfolgende die gemeine kerckenordeninghe von den praeside confirmirt worden in den dienst.

4. Ludolphus Pick, pastor Epp hefft verclart dat hy tegenwoordigh die lehr dess Catechismi als schriftmatigh nit en konte bekennen, ende overmiltz hy hem onschuldigende seyde, dat hy by den Graff iet te thon hadde, daer hy, indien hy die lehr dess catechismi sol annemen, niet fry sol moegen komen, om dess fiandt will; hefft oick niet willen verclarenn, off beloven dat hy den Catechismus onderteickenen wilde, wanner dat hy solde widerom gecomen sin. Ten lasten ontkenne hy oick, dat hy ertyts bewilliget ende angenommen hat in den Synodo int Neuwenbuyck anno '92 menso Septembris, vide articulum 10 ibidem. Derwegen die brudern datselfige overleggende ende lettende op den langen tyt, die hy gehalt hat om tebedenckenn, hebben verclart, dat sie hem vor geenem dienaar der gereformirde kerk konnen annemen. Also dat man versucken sal dat Hoher Overheit wil gelieven hem den dienst tot Epp unde Ohnn te verbienn, unde oick verhalen dat hy, Ludolphus verschreven begerde dat hy mit eenighe alimentatie als nu out sinde, mochte onderhouden werden.

5. Angande Peregrinum van Herdt pastor tot Vasen is op den classen niet gecomen, mar hefft hem dor een missive excusirt, dat hy kranek whar. Die gedeputierten van den classe von Overvelawen hebben verclart hu dat het Hoff ende die kerk tot Arnheim mit hem hebben gehandelt, dennoch nit utgericht, ende is die sack mit him noch utgesteld tot den naste comende classe von Arnheim.

6. Petro Kintzio is opgeleit dat hy sien attestatie von den classe von Arnheim forderen sal, ende in den nastkomende classe vertonenn.

7. Nadien dat Jacobus Schonhaven tot Herdt in

verd van die zonde moeten ze den dood des Heeren gaan verkondigen.

En uit dit alles blijkt weer zeer duidelijk dat van zelf-onderzoek en zelfanalyse om daardoor tot zekerheid des geloofs te komen geen sprake is. We hebben hier te doen met een opwekking, gericht tot geloovigen, om zich te bekeeren van een met name genoemde zonde bij de Avondmaalsviering, opdat ze het Avondmaal weer „waardiglijk” kunnen vieren.

We vallen dus den Dr Impeta van het „Handboek” weer heelmaal bij, als hij opmerkt, dat deze tekst over het genoemde zelfonderzoek niets zegt. De tekst immers onderstelt het geloof!

* * *

Is de bedoeling van dezen tekst zoo wel duidelijk, bij wijze van aanhangsel willen we hier nog afschrijven wat Calvijn²⁾ in zijn verklaring van dit vers zegt. We vinden bij hem het volgende:

Het is een opwekking afgeleid uit de voorafgaande bedreiging. Indien zij, die onwaardig eten, schuldig zijn aan het lichaam en bloed des Heeren, dan trede niemand toe, tenzij dan goed en naar behooren voorbereid. Derhalve hoede ieder zich, dat hij niet door achteloosheid of zorgeloosheid tot deze heilighschennis gerake. Maar nu wordt gevraagd, hoedanig de beproeving moet zijn, waartoe Paulus ons oproept. De pausgezinden stellen haar in de oorbicht: zij bevelen allen, die het avondmaal zullen ontvangen, nauwgezet en angstvallig hun leven te onderzoeken, opdat ze zich van al hun zonden voor het oor van den priester onlasten: dit is hun voorbereiding. Ik evenwel zeg, dat het heilig onderzoek (sanctum examen), waarover Paulus spreekt, ver verwijderd is van een marteling. Zij meenen, dat ze klaar zijn, als ze zich gekweld hebben door enkele uren nadenken en den priester deelgenoot hebben gemaakt van hun slechtheid. De beproeving, welke Paulus hier vraagt, is een andere, n.l. die, welke in overeenstemming is met het wettig gebruik van den heiligen maaltijd. Gij ziet de zeer makkelijke methode (expeditissimum methodum): indien ge op behoorlijke wijze de weldaad van Christus wilt gebruiken, moet ge geloof aanbrengen en boetvaardigheid (letterlijk vertaald: fidem afferas et poenitentiam): in deze twee dingen bestaat het onderzoek, opdat gij goed voorbereid komt. In de boetvaardigheid sluit ik ook de liefde in: want wie geleerd heeft van zichzelf af te zien om zich aan Christus en de gehoorzaamheid aan Hem te wijden, die zal ook zonder twijfel de eenheid, die door Christus bevolen is van harte beoefenen. Evenwel wordt niet een volkomen geloof of boetvaardigheid geëischt: zooals sommigen, door al te zeer op een volmaaktheid, die nooit kan bereikt worden aan te dringen, alle stervelingen voor altijd van den maaltijd weren. Maar indien gij met een ernstig zielshegeeren naar de gerechtigheid Gods verlangt en door de erkenning van uw ellende vernederd, geheel en al op de genade van Christus neerzinkt en daarin tot rust komt: weet dan, dat gij een waardige gast zijt om tot dezen maaltijd toe te treden. Ik versta onder een waardige hem, dien de Heere niet uitsluit, ook indien in andere opzichten iets in u ontbreekt. Immers ook het onvolmaakte geloof maakt uit onwaardigen waardigen.

den dienst getreden is, ende hem dem classe niet en hefft vertont. is hem opgeleht, dat na dien hy sien attestatie von den classe von Arnheim sal verkregen hebben, dat hy hem alssdann diesem classi

des Heeren gann
elijk dat van zelf-
tot zekerheid des
iebben hier
ng, gericht
te bekeeren
nde zonde
ig, opdat ze
aardiglijk

het „Handboek”
at deze tekst over
De tekst immers

wel duidelijk, bij
nog afschrijven
dit vers zegt. We

de voorafgaande
en, schuldig zijn
tan trede niemand
i voorbereid. Der-
loor achteloosheid
nis gerake. Maar
roeving moet zijn,
usgezinden stellen
n, die het avond-
angstvallig hui-
an al hun zonden
i: dit is hún voor-
heilig onderzoek
spreekt, ver ver-
enen, dat ze klaar
enkele uren naden-
gemaakt van hun
ulus hier vraagt
instemming is met
aaltijd. Gij ziet de
(expeditissimum
wijze de weldaad
geloof aanbrengen
fidem afferas et
bestaat het onder-
t. In de boesvaar-
wie geleerd heeft
Christus en de ge-
lie zal ook zonder
is bevolen is van
een volkomen ge-
sle somnigen, door
noot kan bereikt
en voor altijd van
met een ernstig
Gods verlangt en
rnederd, geheel en
inkt en daarin tot
vaardige gast zijt
Ik versta onder
uitsluit, ook in-
onthrekt. Immers
uit onwaardigen

dem classe niet
cht, dat na dien
se von Arnheim
m alssdann die-
enn sal praesen-
thon, und den
na behörr.
ius, Scholmeister
on die kerspels-
kendienst aldar,
alss fur den ge-
efft gepresentirt
tem den examini-
et schrievien von
aderen gecomen,
eit wierde; hefft
Matth. 11 v. 28,
efft behagt. Ende
xamini te onder-
htannigh datsel-
h May, om alss
ik geëxaminirt te

Harderwyck, een
een carmen, darin
a hefft om siene
ern dess Classis
nd von die von
iss dat sy hem
; dat die Classis
ff von Arnheim,
ande onderhouth
versendende dat
ndt die noch geen
weinigstenn een-
k ten avontmull
p sommige dorpen
dianar verclaren
afbringe, is be-
sal ad Synodum
i dat sulcks ge-

Uit deze woorden van Calvijn blijkt, dat hij in de zelfbeproeving niet ziet een nagaan hoe-het-er-mee-
laat of een constateeren hoe-ver-we-al-gekomen-zijn.
Zelfbeproeving is een geloofsdaad, een „aanbrengen” van geloof en boetvaardigheid. Luther schrijft dan ook bij dit vers, dat een onbekeerde zich niet beproeven kan.
Is verder niet toevallig, dat Calvijn hier geloof vooropzet en dan pas de boetvaardigheid laat volgen. Calvijn houdt niet op te verzekeren, dat geloof het primaire, het grondleggende is. Hij schrijft: „Dat echter de boetvaardigheid niet alleen terstond volgt op het geloof, maar ook daaruit geboren wordt moet buiten geschil zijn”. En scherp laat hij erop volgen: „Zij echter, die meenen, dat de boetvaardigheid eerder aan het geloof voorafgaat dan daaruit voortkomt, of daardoor voortgebracht wordt gelijk de vrucht door den boom, hebben haar kracht nooit gekend en laten zich door een al te licht bewijs tot dit gevoelen brengen”. „De mensch (kan) zich niet met ernst op de boetvaardigheid toeleggen, tenzij hij weet, dat hij God toebehoort”.¹⁾

H. C. V.

1) Vergelijk voor het voorafgaande en dit: Prof. Grosche, Paulus' eerste brief aan Korinthe, Bottenburg, p. 381 en p. 397.

A. Schlatter schrijft nog: Paulus der Bote Jesu, Stuttgart 1934, p. 327: *ὁμακατέρο έστέον* heisst mehr als „er prüfe sich”; das Wort umfasst auch des Ergebniss der Prüfung und sagt, dass sie zur Feststellung der Echtheit und Brauchbarkeit geführt habe, II, 13, 5. (De tekst van vorige week!) Der sich Prüfende ist dessen gewiss geworden, dass er sich dem Kreuz Jesu nicht widersetzt, sondern durch sein Kreuz zum Eigentum geworden ist.

Raak is ook de opmerking van H. A. W. Meijer, I Korinthe (1861): Dem Leser welcher nicht auf Spitzfindigkeiten ausgeht (!), versteht sich dabei von selbst, dass der Fall, wenn das Ergebnis der Selbstprüfung auf Unwürdigkeit lautet, nicht mit eingeschlossen ist (p. 277).

2) Calvijn bespreekt dezen tekst in zijn Commentaar op I Korinthe. Bovendien is er een preek van hem over I Kor. II:26—29. Corpus Reform., XLIX, 803 vv.

Calvijn is van oordeel, dat de dreiging van vs 27 wel in de eerste plaats ziet op de zonde der Corinthiërs, maar tevens bredere strekking heeft: ego autem existimo, Paulum more suo ab illa hypothesi digressum esse in generalem doctrinam: vel ab una specie ad genus totum. Erat vitium unum apud Corinthios: hoc occasione de qualibet vitiosa menae administratione aut receptione loquitur. In verband hiermee krijgt zijn verklaring van vs 28 nog scherper accent.

Hoe Calvijn de Corinthiërs ziet blijkt uit zijn preek. 't Zijn verkorenen en geloovigen. Hij merkt op, dat als de Heere alleen dreigde, wij verward zouden worden en aangegrepen door angst en die bedreiging ons tot geen nut zou zijn. Daarom mengt de Heere in Zijn dreiging een zoetheid en roept de Heere ons tot Zich. Hij wil ons niet afschrikken, maar vernederen opdat we komen zoo als het behoort. *Voyla à quoy tendent les menaces contenues en l'Escriture sainte; le di celles qui s'adressent aux elues et fideles. ... Mais communement, quand Dieu menace en sa Loy, par ses Prophetes et Apostres, c'est afin d'es-mouvoir les hommes qui sont endormis, et de les bien eveiller, et par crainte les amener à ceste humilité de retourner à luy en passant condamnation. Ce qui nous est ici monstré par S. Paul.*

De zoetheid, die in de bedreiging van vs. 27 gemengd is, is dan de oproep om zichzelf te beproeven uit vs 28.

Prachtig is ook de beschrijving van de beproeving, zooals Calvijn die in deze preek geeft:

Et comment esprouver? En double façon.
En premier lieu que nous cognoissions la malediction qui est sur tous les fils d'Adam, à sçavoir que nous sommes tous envelopper en l'ire de Dieu, que de nature

nous n'avons nulle esperance de salut, pource qu'estans reiettes de Dieu, il faut que nous soyons plongez en damnation éternelle. Que nous cognoissions, di-je, cela: que nous sçachions aussi qu'il n'y a autre moyen d'estre reconcilié à Dieu, sinon d'autant que nous mettons nostre fiance en la mort et passion de nostre Seigneur Iesus Christ, que ce soit tout nostre repos, que ce soit toute nostre justice, et que nous cognoissions que Iesus Christ nous accepte pour membres de son corps, qu'il se communique à nous tellement par son saint Esprit, que nos ames sont arrousees de son sang, afin que nous n'ayons en nous que toute pureté, et que toutes nos souillures et pollutions soyent abolies. Et apres cela que nous cognoissions aussi que nous ne pouvons faire nul bien, sinon en tant qu'il nous gouverne par son Esprit, que nous sommes faits nouvelles creatures en luy, et que tout ce qui est de la race d'Adam est reformé. En daerna komt dan het tweede examen, n.l. dat naar ons leven.

Wie dit stuk op zich laat inwerken, ziet dat de zelfbeproeving bij Calvijn heelmaal niet gericht is op zielservaringen, emoties, gestalten, dat wat we alzoo denken, meemen, voelen, willen. Dat geschiedt in de oorblicht van de papisten en wie zich daarin aan de papisten gelijk maken. Dikwijls zijn dan biechtvader en biechteling in één persoon vereenigd.

De beproeving zooals Calvijn die wil richt zich op God en Zijn Woord of liever op den sprekkenden God. Van Hem moeten we het oordeel over ons leven vernemen, onze doemwaardigheid, onze zondigheid. En we moeten dat oordeel gelooven. Niet omdat we dat in den weg van zelfanalyse hebben „gevonden”, maar omdat de Heilige God het aan ons meedeelt. Al onderscheidt Calvijn de zondekennis en het geloof, omdat het geloof zich richt op Gods welbehagen in Christus, toch zijn die beide zeer nauw verbonden. Ze worden beide door den Heiligen Geest gewerkt. Zondekennis is dan ook geloofskennis. We krijgen haar door het getuigenis des Heeren omtrent onze zonde te aanvaarden. Wij zijn duizend maal zondiger dan we psychologisch kunnen ontdekken.

Eenzoo sluit de zelfbeproeving in, dat we de beloften Gods aanvaarden. Zóó maar, omdat de Heere ons in den doop de garantie gaf dat we dat mochten doen en de verplichting oplegde, dat we dat meesten doen.

Zelfbeproeving = aanbrengen van geloof en boetvaardigheid, zoo spreekt Calvijn.

3) Institutie III, 3, 1 en 2, vertaling van Dr A. Sizoo.

Een oorlogs-roman.

Humphrey Cobb: *Kogels en kruisen*. — N.V. Em. Querido's Uitg. Mij., Amsterdam, 1935.

Eerst jaren na het einde van den grooten oorlog kwamen de boeken over die vreeselijke slachting los. Zij, die zelf hadden deel genomen aan de gevechten, die alles in volle afschuwelijkheid hadden meegemaakt, konden blijkbaar niet dadelijk hun ervaringen vertellen. Nadat een enkele den ban van het zwijgen verbroken had, deed Remarque met zijn: „Im Westen nichts Neues” aller belangstelling teruggaan naar de vier somberste jaren dezer eeuw. Zijn boek had verschillende kwaliteiten, die den grooten opgang die het maakte, verklaarbaar deed zijn. Hem volgde een lange rij van schrijvers, die met meer of minder begaafdheid, den oorlog langs alle fronten beschreven.

Wat den courantenlezers uit den oorlogstijd ver-

von den Ouderlingenn mochten werdenn onder-
teickent.

19. Die dienaar des wordts, die te foren in den dienst niet gewest sindt, sullen von dem classe niet angenomen wordenn, ten sy dat sie von denselven examinirt ende guet gefondenn werdenn, niet tegenstande dat sie te foren von een ander kerek soudenn bey provise geëxaminirt sien.

20. Mann acht oick om alle argeniss ende inconvenienten te vermeiden noedigh te sien, dat die dienaar die newlich tot den dienst promovirt worden, sich sullen onthouden von te gebruycken die sacramenten, te weten te doopen ende het nachtmal ut te deilen, tot dat sie ordentelick in den dienst confirmirt sien.

21. Die dienaar op den platten landen sindt vermant wordenn dat sie nerstighet sullen thun om die lehr dess Catechismi in te furen.

22. Nadien dat die kindern dor den doop der gemeinden wurden ingeliff, ende dat man deroegen schuldigh is op dieselve guede acht te hebben alss op lidmaten der gemeinden, is gefracht op wat wyss datselve ten beste mocht geschieden. Is geantwordt dat man solcks sal referiren ad Synodum.

23. Die diensars des worts sindt int gemein vermant dat sie niet en sullen gan sitten drincken in die herbergen, Jha heel sich der wirtzheussen onschlan, ten sie dat die noot sulchs eyschel, ende sonder ergerniss geschieden can.

24. Joannes Sutterius, dienaar tot Nyckereken hefft versucht dat indien hy na heuss sal moeten trecken, ende elliche wecken utbliven, dat die brudern des classis wilden sin, hu middeler tyt sinn kerek bedient wirdt. Darop finden die brudern geen beter middeln, als dat in den nham dess classis versucht wirdt, dat die kerek von Arnheim hebbende tegenwordigh dry diensars, dat beste thun wollen.

25. Overmilt sich oick noch veel onordeninghen befindt in denn hoyelicken stadt, alss te weten dat sie fur die confirmatie bissweilen lang te samen wonen, is fur guet angesin, dat man solches sal bringen ad Synodum.

borgen bleef, kwam nu met huiveringwekkende klaarheid aan het licht. Spraken vroeger slechts de getallen de wreedheid van de gebeurtenissen uit, nu werden deze pijnlijk nauwkeurig vertoond. Geen afschuwelijkheid werd den lezer gespaard. Deze boeken, oorspronkelijk geschreven om zich te bevrijden van benauwende herinneringen, dreigden sensatielectuur te worden. Het eenige voordeel, dat ze schenen op te zullen leveren was, den weerzin tegen zulk een onmenschelijk gebeuren dermate te doen toenemen, dat herhaling ervan uitgesloten zou blijven. De overmoedige propaganda voor een „frischer fröhlicher Krieg” eindigde in een beslist „die Waffen nieder”.

Zonder daarom alles te aanvaarden wat er verhaald werd, en de wijze van beschrijven te willen goedkeuren, zou men de idealistische bedoeling op prijs kunnen stellen.

Maar niemand gelooft heden ten dage nog, dat een boek de mentaliteit zoodanig kan veranderen, dat door het uitgeven van oorlogsromans het pacifisme zal bevorderd worden. Ondanks de tientallen afschrikwekkende romans behoort een oorlog helaas nog niet tot de onmogelijkheden. De vraag is dan ook gerechtvaardigd: hebben zulke boeken nog wel reden van bestaan? Dreigt niet aan den anderen kant het gevaar, dat ze, ondanks een lofwaardig idealisme, door een tendentieuze voorstelling bij velen verontwaardiging zullen opwekken?

Wat een diepgaand verschil is er niet tusschen den ouden- en den nieuwen oorlogsroman. De gevierde held, die zijn leven veil had voor het bedreigde vaderland, wiens dapperen daden den vijanden schrik, en den landgenooten bewondering inboezenden, maakte plaats voor den onbekenden loopgraafsoldaat, die met bijna onverschilligen moed zijn leven offert voor een onbekend doel.

In de plaats van opblaasende nationaliteitsbesef, bewondering voor groote legeraanvoerders, die het vaderlandslievende hart met trots vervulden, kwam een internationale verbroederingsgedachte, die zelfs leidde tot verguizing en verachting van de bevelvoerende machten. Door den glans van verheerlijking, die er straalde om het hoofd der helden in de vroegere romans, bleef het leed en het onrecht dikwijls teveel in het duister verborgen. Maar verliezen niet in de jongste oorlogsliteratuur alle ware heldenmoed en vaderlandsliefde, alle edele motieven geheel hun betekenis, door den uitsluitenden nadruk gelegd op het onrecht en het leed?

De laatste oorlogsroman, Kogels en kruisen, van den voorheen onbekenden Engelschen auteur Cobb, is daarvan een markant voorbeeld.

Met alle andere voortbrengselen van dit genre, heeft dit boek gemeen een zeer realistische beschrijving van den oorlog. De schrijver weet met groot talent den strijd, het leven en den dood in de loopgraven te tekenen.

In het eerste deel wordt de loopgraafsoldaat met groote sympathie beschreven; zijn taai volharding in den ellendigen toestand waarin hij verkeert, zijn koele onverschrokkenheid om den dood in te gaan,

26. Die gedeputierden von den Overvelawischen classe hebben gefragt ob die brudern diesses classis niet eydt (iets) hebben gehoert von den dienaar sortierende onder haren classe, hebben verclaert dat sie niet en weten, dan dat die Pastoir tot Serpenseel widerom den predighstuel eigenomen heeft.

27. Is gefragt of man diegenigen tot getuigen des dops sal laten comen of stann, die om seckere reden willen von den avontmal des Heeren gesuspendirt sien, ofte sonst har alss fianden des Eglie (Evangelii) sich betuigen; Is geantwort dat man solckes sal bringen ad Synodum.

28. Diewiel dat man oick befindt dat veel hier von die Velawen alss von Forthausenn ende Barnefeldt hare kinderen brengen tot den ouden pastor irtys tot Hovelacken gewest, om gedopt te werden, ende sonst andere afgoderyen op die heilige dagen exerciren, is fur guet angesien dat man solcks oick referir ad Synodum.

29. Die kerek von der Elburg is von den classe verordenirt om die inspectie des classis te hebben, ende wat dem classe furfallen sal nomine classis aethun.

30. Petrus Kinssius ende Tilemannus Mylius sind gedeputirt om te reysen op den Overveluwischen classe, wanner die sall gehouden werden.

31. Winandus Joannis ende Joannes Sanderi mit einen Ouderlingen von Harderwyck ende ouderlingen von der Elburgh sindt gedeputirt om te reysen ad Synodum.

32. Die naste Classis sal gehouden werden ter Elburgh welke den selven oick sullen utschrievien, der tyt die sie sullen dattu bekuam findenn.

33. Alss nu censura morum gehouden is, is diese actie mit een dancksegginghe beslotenn.

WILHELMUS WIRTZFELDIUS,
praeses classis.

JOH. ZUITERHUIS,
assessor.

TILEMANNUS MYLIUS,
inferioris Velaviae Classis scriba.